

Experiment v Archeologických rozhledech

Výměna vedoucího redaktora Archeologických rozhledů v průběhu 52. ročníku (od sešitu 4) neznamena vy-mizení pojmu experiment z jejích stránek. Určité rozdíly však je možné za-znamenat a teprve čas ukáže, zda jsou dílem náhody. Stranou ponechávám svůj příspěvek (*Tichý, R. 2000: Námoř-ní plavba v raném neolitu. Příspěvek ex-perimentální archeologie k počátkům neolitizace Středomoří, Archeologické rozhledy 52, 234-260*) ze zmíněného přelomového období (poslední sešit pod redakcí V. Matouška), protože by nebylo na místě jej hodnotit. Ve zmínce to však učinil Z. Smetánka v sešitě 1 ročníku 53. Tento sešit je zatím také je-diným, který obsahuje téma experi-mentální archeologie. Ovšem význam-ným způsobem.

Především zde Z. Smetánka (2001: *Rekonstrukce a experiment v archeolo-gii 1/2000 (recenze), Archeologické roz-hledy 53, 168-171*) hodnotí první číslo tohoto časopisu - ročenky. Protože jeho pohled se snaží vypořádat především s popularizačními nešvary experimen-tu v archeologii, nelze jinak než s auto-rem souhlasit. Jeho hodnocení skuteč-ných jednotlivých statí v obecné rovině pokládám rovněž za přínosné, protože poprvé přispívá k diskusi o aplikaci ex-perimentální metody. Další možné ode-zvy ponechávám na jednotlivých auto-rech.

Mimo zmíněné recenze se v uvede-ném sešitě objevily dva významné člán-ky. Protože oba jsou konkrétním řeše-ním problémů pomocí experimentu, pozastavím se u nich podrobněji. Pře-

desílám, že je považuji za velmi přínos-né, za náhodu v tomto případě však ne-pokládám skutečnost, že oba články patří do (možné) kategorie izolovaných a přírodovědných (tj. touto metodou měřitelných) experimentů, a proto zís-kaly punc „vědeckosti“ na stránkách Archeologických rozhledů. Z pohledu komplexního (případně společensko-vědního) experimentu je však několik důvodů k pozastavení.

Petr Holodňák (2001: *Experiment s mletím obilnin na žernovech tzv. řecké-ho typu, Archeologické rozhledy 53, 31-44*) na pokusu s přechodným typem mlecího zařízení především dokázal, že i tzv. potravinové experimenty mohou být velmi přínosné. Podařilo se mu i propojit výsledky pokusů s prehisto-rickou interpretací (a tedy i archeolo-gickým materiálem), což je jistě více než žádoucí. Onu charakteristiku pří-rodovědného experimentu pak zajistila spolupráce se specialisty posuzujícími kvalitu semletého obilí. Vznikly tak jed-noznačné výsledky.

Problémem příspěvku Jitky Dvor-ské (*Experimentales Brennen von Kera-mik - eine naturwissenschaftliche Studie (Experimentální výpaly keramiky - pří-rodovědná studie), Archeologické roz-hledy 53, 45-58*) jsou nedostatky ve spo-lečenskovědním (či řemeslném) přístu-pu. Přírodovědné analýzy jsou dokona-lé (a přispívají k dojmu vědeckosti), na druhé straně by jejich kvalitu zvýšilo použití replik keramických nádob na-místo pouhých destiček. Že v takovém případě funguje výpal přeci jen odliš-ným způsobem, je patrné ze základních

zásad experimentální archeologie. Pravidlo, že „replika musí svými vlastnostmi odpovídat pokud možno originálu“ ale není respektováno i v používaných pojmech. Např. správné použití vypalovací zařízení (slovanská keramická pec) je v textu považováno za repliku, přičemž neporušený originál pece (nebo alespoň podstatné torzo) autorce zřejmě známo nemohlo být. Jde tedy o (re)konstrukci, což ale na výsledku pokusu nic nemění. Ale závěr, že „raně středověká keramika z Mikulčic pálená při teplotách 700 až 800 stupňů Celsia byla velmi nepravděpodobně pálena v otevřených ohništích, ale spíše v obyčejných hlíněných pecích“ (s. 57) nevznívá jednoznačně. Úspěšné pokusy (tj. 600 až 800 stupňů Celsia) v otevřených ohništích totiž byly provedeny (Tichý, R. - Tintěra, L. 2001: *Výpal keramiky v jámě (zahloubeném ohništi), Rekonstrukce a experiment v archeologii*, 2, 114-120).

Závěrem chci ještě jednou ocenit pozitivně oba příspěvky, rozdíl mezi jimi samotnými (přírodovědnými) mezi sebou a společenskovědními experimenty by nás však měly upozornit na nutnost komplexnosti pokusů a zkušeností experimentátora.

Radomír Tichý

Summary

Experiment in Archeologické Rozhledy

The change in the post of chief-editor of Archeologické Rozhledy during the 52 volume didn't cause a disappearance of experiment from its pages. In volume 53 there was a review of the yearbook Rekonstrukce a experiment v archeologii 1/2000 by Z. Smetánka and the results of two experiments. P. Holodňák presented grinding corn on a quern of a so called "Greek type". The article considers this type according to its efficiency as a transition type. J. Dvorská analyzed various ceramic mixtures possibly used in Great Moravia. The author warns about the lack of experience and replacing replicas with samples.

Josef Unger: Život na lelekovickém hradě ve 14. století

Josef Unger napsal pozoruhodnou knihu, která dokládá, že i klasická terénní archeologie je schopna podat svoje výsledky velmi čtivým a živým způsobem, ať už jej nazýváme jakkoli (R. Tichý - archeologie bytí, J. Unger - antropologická sociokulturní studie). Přestože nejsem specialistou na období středověku (a nebo možná právě proto) si zde dovoluji několik postřehů z uvedené knihy.

Členění textu se plně shoduje s archeologickým paradigmatem - autor v první části sleduje kulturní histo-

rii hradu ve třech fázích jeho výstavby. Uvádí zde a prezentuje důvody své argumentace (vrstvy a archeologické kontexty), přesto se mu podařilo udržet se na rovině čtivosti. Údaje archeologické kombinuje s historickými písemnými zmínkami (to je velmi šťastná okolnost lokality). V další části čtenáře seznamuje s archeologickými nálezy a je znovu potřeba připomenout, že i specialista by v jinak čtivém textu (autor využívá kresebných inspirací dobovými kresbami) našel potřebné údaje (které často neobjevíme i v tzv.